

Avsedd för
Stockholms stad, Socialförvaltningen, Alfa

Dokumenttyp
Slutrapport

Datum
November 2013

SLUTUTVÄRDERING PROJEKT ALFA

PROJEKT ALFA

Ramböll
Krukmakargatan 21
Box 17009
SE-104 62 Stockholm
T +46 (0) 8 568 494 40
F +46 (0) 10 615 20 00
www.ramboll.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	Inledning	1
1.1	Kort om projekt Alfa	1
1.2	Genomförandet av slututvärderingen	1
1.3	Disposition	2
2.	Alfas målsättningar	3
3.	Projektinterna mål	4
3.1	Delaktighet och valfrihet	4
3.2	Den nya samverkansvägen	5
3.2.1	Lärdomar från utprövningen av samverkansvägen	6
3.3	Rambölls bedömning	6
4.	Deltagarmål	6
4.1	Måluppfyllelse	7
4.1.1	Insatsernas hållbarhet	9
4.1.2	Sammanfattning av resultaten	10
4.2	Förklaringar till resultaten	10
5.	Strategiska påverkansmål	12
5.1	Måluppfyllelse strategiska påverkansmål	12
5.1.1	Sammanfattning av måluppfyllelsen	16
5.2	Förklaringar till resultaten	17
5.3	Ökad tillgänglighet och jämställdhetsintegrering	17
5.4	Övriga resultat	18
6.	Implementering och relevans	21
6.1	Sammanfattande bedömning av projektets relevans	21
6.2	Implementeringsprocessen	22
7.	Medskick inför fortsatta arbetet	22

BILAGOR

Bilaga 1
Metodbilaga

Bilaga 2
Enkätresultat handläggare och kontaktpersoner
Bilaga 3
Statistik kring arbete, praktik och studier

1. INLEDNING

Ramböll Management Consulting (fortsättningsvis Ramböll) har på uppdrag av Socialförvaltningen i Stockholms stad genomfört en lärande utvärdering av projekt Alfa. Denna rapport är den sista som görs i den lärande utvärderingen och omfattar den slututvärdering av projekt Alfa som Ramböll har genomfört under hösten 2013.

I detta inledande kapitel ges först en inledande beskrivning av Alfa och därefter beskriver Ramböll hur slututvärderingen av projektet har genomförts.

1.1 Kort om projekt Alfa

Projekt Alfa är ett EU-finansierat samverkansprojekt som syftar till att fler personer med psykisk funktionsnedsättning ska komma vidare till sysselsättning, studier, praktik eller arbete. Projektet startade i maj 2009.

Alfa ägs av Stockholms stad. Dessutom medverkar Huddinge kommun, Försäkringskassan, Stockholms läns landsting, Arbetsförmedlingen, RSMH (Riksförbundet för Social och Mental Hälsa) och IFS (Intresseföreningen för schizofreni i centrala Stockholm).

Alfas målgrupp är personer som:

- har en psykisk funktionsnedsättning
- är mellan 18 och 65 år
- bor i Stockholms stad eller Huddinge kommun
- har kontakt med kommunens socialpsykiatri eller har en pågående vårdkontakt inom specialistpsykiatri

Alfa arbetar dels med *information, vägledning* och *stöd* genom att erbjuda:

- enskilda informationssamtal och informationsmöten i grupp
- hjälp att ta kontakt med olika verksamheter och göra studiebesök samt själv söka information
- hjälp att komma i kontakt med olika myndigheter
- stöd till arbete och praktik genom IPS-metoden¹

Projektet arbetar även med *samverkan* för att minska samordningsproblem och bidra till att långsiktiga och fungerande samarbetsvägar byggs upp mellan huvudmännen. Dessutom arbetar de med *strategisk påverkan*, för att deltagande kommuner och stadsdelar ska köpa och sälja platser på biståndsbedömda sysselsättningar utifrån brukarnas önskemål och handläggarnas bedömning.

Utöver vägledningscentrumet, vilket leds av tre anställda vägledare² och en projektledare, ingår i projektet också en arbetsgrupp vars syfte är arbeta med att identifiera eventuella samverkanssvårigheter och, med brukarens behov i fokus, sträva efter att lösa dem. Vidare finns inom projektet en styrgrupp, en referensgrupp samt kontaktpersoner från de olika huvudmännen, med uppgift att informera och sprida projektet inom respektive organisationer.

1.2 Genomförandet av slututvärderingen

Ramböll har följt projektet under hela projekttiden genom en lärande utvärdering av projektet. Under hösten 2009 genomfördes en nulägesanalys av Alfa som syftade till att kartlägga utgångsläget för projektet. Därefter gjordes en löpande avstämning under våren 2010 och en större utvärderingsinsats i form av en halvtidsutvärdering under hösten samma år. Under 2011 genomfördes två löpande avstämnings.

¹ IPS står för *Individual Placement and Support* och är en utveckling av *Supported Employment* som är särskilt utformad för personer med psykiska funktionsnedsättningar.

² Det har växlat mellan två och tre vägledare på heltid under projekttiden.

Slututvärderingen tar sin utgångspunkt de i tre utvärderingskriterier³ som vi bedömer vara mest centrala för slututvärderingen av projekt Alfa. Dessa tre kriterier är *måluppfyllelse*, *hållbarhet* och *relevans*.

Måluppfyllelse:

- I vilken utsträckning når projekt Alfa sina mål?
- Hur har projektet arbetat med processkriterierna ökad tillgänglighet och jämställdhetsintegrering?
- Vilka eventuella övriga resultat har Alfa lett till?
- Vad förklarar resultaten?

Hållbarhet:

- Hur hållbara är verksamhetens resultat?

Relevans:

- Finns det behov av en verksamhet som Alfa för målgruppen i Stockholms stad?

I slututvärderingen har ett flertal datainsamlingsmetoder använts för att besvara utvärderingsfrågorna. Den datainsamling som har gjorts framgår av tabellen nedan.

Tabell 1 Datainsamling

Datainsamlingsmetod	Källa
Statistisk analys	Statistik över kunder
	Data från deltagande kommuners verksamhetssystem
Enkätundersökning	Kunder
	Handläggare inom socialpsykiatri
	Kontaktpersoner inom specialistpsykiatri
	Sysselsättningsverksamheter
Gruppintervju	Kunder
	Vägledare
Intervju	Projektledare
	Styrgruppsrepresentant

1.3 Disposition

Rapporten är indelad i 7 kapitel. De är uppdelade enligt följande:

- Kapitel 2 innehåller en redogörelse för Alfas målsättningar
- Kapitel 3 behandlar de projektinterna målen
- Kapitel 4 innehåller en bedömning av deltagarmålen
- Kapitel 5 behandlar de strategiska påverkansmålen
- Kapitel 6 handlar om projektets relevans och implementering
- Kapitel 7 innehåller Rambölls medskick inför det fortsatta arbetet

Till rapporten hör tre bilagor. I Bilaga 1 går det att läsa mer om de enkäter som skickats ut. Bilaga 2 innehåller ett antal diagram från enkäterna som inte finns i rapporten. I bilaga 3 redogörs för statistik över kunder som vid första kontakt med Alfa hade biståndsbedömd sysselsättning.

³ Ramböll utgår från EU-kommissionens definitioner av utvärderingskriterier. De används i utvärderingar och utredningar för att strukturera och säkra bredden i en studie.

2. ALFAS MÅLSÄTTNINGAR

Detta andra kapitel ägnas åt att redogöra för de målsättningar som Alfa har arbetat mot. Målen är centrala för Ramböll då de lägger grunden för utvärderingsinsatsen – vad har arbetet haft för resultat och effekter? Vad förklarar dessa? Kunskap om resultat och effekter kan sedan användas av Alfa för att utveckla och förbättra verksamheten.

Projektets målsättningar har justerats något under projekttiden. Så som Ramböll ser det går det att dela upp målsättningarna i tre kategorier: *projektinterna mål* som handlar om projektets processer och metodutveckling, *deltagarmål* som handlar om vilka resultat projektet vill uppnå för sin direkta målgrupp samt *strategiska påverkansmål* som handlar om den förändring projektet vill åstadkomma på organisatorisk nivå i deltagande kommuner och stadsdelar.

Projektinterna mål	Deltagarmål	Strategiska påverkansmål
Efter enskilt möte med Alfas vägledare ska 80 % av kunderna uppleva hög delaktighet och valfrihet om vägar till biståndsbedömd sysselsättning, studier, praktik eller arbete.	Andelen kvinnor och män som efter enskild vägledning med Alfas vägledare får någon form av anställning eller praktik ska uppgå till 10 %. Av dessa ska 80 % gått från biståndsbedömd sysselsättning.	Antalet brukare med biståndsbedömd sysselsättning ska öka med 30 % i samtliga deltagande kommuner/stadsdelsförvaltningar under hela projekttiden.
Under projekttiden ska ny samverkansväg identifieras och provas, mellan medverkande huvudmän i projektet, för att de kunder mellan 18-30 år som kontaktat Alfas vägledare ska kunna nå praktik och arbete.	Andelen kvinnor och män som efter enskild vägledning med Alfas vägledare börjar studera ska uppgå till 5 %.	Antalet köp av platser för biståndsbedömd sysselsättning mellan medverkande kommuner och stadsdelsförvaltningar ska öka med 20 procentenheter under hela projekttiden.
	Andelen kvinnor och män som saknat aktivitet och efter enskild vägledning med Alfas vägledare fått biståndsbedömd sysselsättning ska uppgå till 30 %.	En bredare variation av innehållet/inriktning i biståndsbedömda sysselsättningsverksamheter ska uppnås under projekttiden.
		Antalet verksamheter, där handläggare inom socialpsykiatri i Stockholm och Hudinge beviljar biståndsbedömd sysselsättning, ska öka under projekttiden.

Utöver dessa fastlagda målsättningar har Alfa även en förhoppning om att deras arbete ska påverka attityder, och i bästa fall även arbetssätt, hos socialpsykiatri och landstingspsykiatri. Ramböll har därför även undersökt detta i slututvärderingen.

3. PROJEKTINTERNA MÅL

I detta kapitel gör Ramböll en bedömning av i vilken utsträckning projektet har nått sina projekt-interna mål. I kapitlet diskuteras även vad som kan förklara uppkomna resultat.

3.1 Delaktighet och valfrihet

Alfas vägledande verksamhet ska bedrivas på ett sätt som gör att kunder upplever hög delaktighet och valfrihet. Projektets målsättning är att 80 procent av kunderna efter enskilt möte med Alfas vägledare ska uppleva hög delaktighet och valfrihet om vägar till biståndsbedömd sysselsättning, studier, praktik eller arbete.

För att undersöka vad kunderna tycker har kundenkäter funnits tillgängliga både via webben och i pappersform på Alfas kontor. Därutöver har en gruppintervju genomförts med kunder för att få en mer utförlig bild av bemötandet.

Kundenkäterna präglas av låg svarsfrekvens. Sett till antalet som har besökt Alfa är andelen som besvarat kundenkäten få (cirka 10 procent). För en längre redogörelse av enkätundersökningen, se Bilaga 1. Möjligheterna att dra säkra slutsatser om projektets måluppfyllelse mot bakgrund av kundenkäten är därmed begränsade. Ramböll uppfattar att resultaten ändå kan användas som en indikation på vilka utvecklingsområden som kan finnas. Sammantaget ger kundenkäten vid handen att projektet ligger en bit under målsättningen:

- **79 procent** kände att Alfas vägledare alltid lyssnade på dem när de träffades
- **69 procent** upplevde alltid delaktighet i samtal med Alfas vägledare
- **64 procent** kände att de helt var med och bestämde val av insats
- **71 procent** upplevde att de i hög eller mycket hög utsträckning kunnat påverka sin situation genom att träffa Alfas vägledare

Vidare uppfattar Ramböll att det finns anledning att sluta sig till att det finns faktorer som Alfa inte har haft några större möjligheter att påverka, men som påverkar resultaten negativt. Enligt den statliga FunkA-utredningens slutbetänkande har andelen av de som har någon form av funktionsnedsättning ökat bland de inskrivna på Arbetsförmedlingen de senaste åren. Personer med psykisk funktionsnedsättning har den lägsta sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning och är alltså en grupp med särskilt stora utmaningar på arbetsmarknaden.⁴ Alfas vägledare poängterar att arbetsplatserna i högre utsträckning måste anpassa sig och inte tvärtom, samtidigt som arbetsgivare ofta har många sökande att välja på. Det är rimligt att anta att utbudet av olika sysselsättningar (arbete, praktik, biståndsbedömda sysselsättningar etc.) påverkar i vilken utsträckning kunder upplever valfrihet och delaktighet i samtalen om vilka vägar det finns att gå. Begränsningarna målgruppen möter i sin väg mot arbete, praktik, studier och sysselsättning framkommer även i Rambölls enkäter till och intervjuer med Alfas kunder. Citaten nedan är exempel på svar på frågorna om vad som har varit bra respektive dåligt med Alfa.

Flera alternativa sysselsättningar trots att utbudet kanske inte var det som jag önskade/passade. - Kund

Att det verkar vara så svårt att få ett jobb en dag i veckan, men det är väl ingen som vill anställa folk med psykisk ohälsa iofs. - Kund

Att förstå informationen som ges är en förutsättning för att känna sig delaktig i samtalen. Drygt hälften av respondenterna uppger att de alltid förstod informationen de fick av vägledarna, och 42 procent förstod oftast informationen. Detta ger en indikation på att det kan finnas anledning att titta närmre på hur Alfa skulle kunna utveckla sitt informationsarbete och säkra att den enskilde kan ta till sig och förstå informationen. I vilken utsträckning kan det handla om så kallat *semantiskt brus* (t.ex. otydligt tal/otydlig skrift, vaga begrepp, oväsentligheter)? I vilken ut-

⁴ Sänkta trösklar, högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet; SOU2012:31.

sträckning kan det handla om *psykologiskt brus* (som kan ligga hos både avsändaren och mottagaren, så som nervositet, förtroende, inställning)?⁵

Avslutningsvis är Rambölls samlade bild är att Alfas vägledning och stöd kännetecknas av ett respektfullt och mänskligt bemötande som av kunderna uppfattas vara oberoende och utgå från den enskildes intressen och önskemål. Vidare uppfattas vägledarna vara lätta att få tag i och genuint intresserade av sina kunders liv. Citatet nedan vittnar om hur betydelsefull kontakten med Alfa kan vara för deras kunder.

På Alfa får man kontakt, inte som inom psykiatrin eller inom andra myndigheter. Det är så jobbigt att ha kontakt med andra myndigheter, de är kalla och okänsliga. Alfa är jättebra. De kanske inte kan ge försörjningsstöd, men de ger en mänsklig kontakt som är jätteviktig. Det har förändrat mitt liv. - Kund

3.2 Den nya samverkansvägen

Under projekttiden har projektet haft som mål att pröva en ny samverkansväg som syftar till att undanröja de organisatoriska hinder som de kunder som vill komma till praktik eller arbete möter.

Bakgrunden till utprövningen av samverkansvägen var att projektet under projekttiden kunde se att det inom involverade myndigheter fanns ett antal hinder för kunderna på vägen mot anställning. Det handlade om den varierande tillgången till olika resurser beroende på ersättningsform, svårigheter att få kontakt med handläggare och att en tydlig struktur för samverkan saknades. Projektet kunde även konstatera att väntetiderna för att få ta del av insatser var (för) långa.

Inom projektet ville man därför utforma och pröva en väg som skulle eliminera de hinder som identifierats och samtidigt bygga upp långsiktiga samverkansvägar för de kunder som kommer till Alfas vägledare. Mot bakgrund av att unga vuxna (18-30 år) är en prioriterad grupp i Alfa beslutades att de skulle vara samverkansvägens målgrupp. Samverkansvägen gick ut på att Alfas vägledare skulle bli en väg in för kunden till de resurser som kan ge anställning.

Ett första steg var att kunden tillsammans med vägledaren skulle komma fram till om samverkansvägen var aktuell eller inte. Kraven som ställdes var att kunden skulle vilja komma ut i praktik eller arbete och vara motiverad till det. Om kunden var beredd att söka anställning så var nästa steg Arbetsförmedlingen på Södermalm. För de kunder som behövde en längre startsträcka innan de kunde söka anställning fanns Jobbtorg Resurs på Södermalm eller i Kista för stockholmarnas, och HUSAM för huddingebornas.

För att undvika långa väntetider knöts kontaktpersoner på Arbetsförmedlingen, jobbtorgen och HUSAM till samverkansvägen. Dessa kontaktpersoner knöts upp att arbeta ett visst antal timmar i månaden med kunderna som kom via samverkansvägen. Inom ramen för samverkansvägen träffades även överenskommelser mellan berörda aktörer om roller och ansvar.

Alfas vägledare skulle vara navet i samverkansvägen, i den meningen att de med den enskildes samtycke skulle ta den första kontakten med kontaktpersonerna på respektive samverkande myndighet/organisation, initiera start- och uppföljningsmöte med kunden och kontaktpersonen samt vid behov psykiatrin, socialpsykiatrin och Försäkringskassan. Vägledarna skulle finnas med så länge det fanns ett behov och övergripande främja samverkan utan att ta över någon annan aktörs roll.

Projektet gjorde en inventering av behovet av samverkansvägen, genom att fråga chefer och handläggare på beställarsidan men även utförarchefer inom socialpsykiatrin, hur många de uppskattade skulle vara lämpliga och redo för samverkansvägen. Behovsinventeringen visade sig dock inte stämma överens med det faktiska utfallet; det fanns personer som kom till vägledarna och diskuterade samverkansvägen, men endast en kund valde att ta den. Projektet beslutade att höja den övre åldersgränsen till 35 år, men det gav inte någon effekt.

⁵ Se t.ex. Monica Ekenvalls bok *Retoriken i praktiken* (1998) för en närmre beskrivning av begreppen.

3.2.1 Lärdomar från utprovningen av samverkansvägen

Ramböll har ovan kunnat konstatera att en samverkansväg utformats och prövats, men inte visats nå önskvärda resultat. Vad kan projektet lära av detta, och vad är värdefullt att ta med sig?

Alfas projektledare framhåller förankringen i deltagande organisationer som någonting att ta med sig. Aktörerna i arbets- och styrgruppen agerade och gick samman när de från socialpsykiatri fick indikationer på att en sådan samverkansväg behövdes. Arbetsförmedlingen avsatte personal och Jobbtorg Resurs gick med på att ta emot personer som har ersättning från Försäkringskassan, vilket undanröjde vissa av de organisatoriska hinder som identifierats.

Samtidigt kan Ramböll konstatera att det trots samverkansvägen återstod hinder. I överenskommelserna ingick vissa undantag och avgränsningar. För Jobbtorg Resurs innebar det att kunderna bara skulle ha tillgång till coaching och liknande interna insatser, men inte till de externa insatser som finns i det ordinarie utbudet. Coaching kan vara tillräcklig för personer som är ganska redo att gå ut i praktik eller arbete, men matchar inte den tänkta målgruppen för detta alternativ, nämligen personer som behöver en längre startsträcka. Vägen till Arbetsförmedlingen, som i praktiken innebar att vägledarna kunde ringa en handläggare direkt, utgjorde enligt vägledarna i praktiken inte en så stor skillnad i jämförelse med det ordinarie arbetssättet.

För att få till stånd en samverkansväg som i praktiken skulle röja samtliga identifierade hinder hade det krävts förankring ännu högre upp i medverkande organisationer. Någonting som är värt att ta med sig i framtida arbete för samtliga medverkande aktörer, är att det fortfarande finns organisatoriska hinder för målgruppen som behöver adresseras.

Vad hände då med det antal personer som uppfattades vara i behov av samverkansvägen i behovsinventeringen? Vägledarnas bild är att de som möjligtvis skulle passat för samverkansvägen valde en annan väg. Samtidigt som samverkansvägen introducerades blev det möjligt för de som var redo och motiverade för praktik att få praktikplats via en annan, icke-biståndsbedömd, verksamhet. Dessutom visade det sig att det främst var de med sjukersättning som var intresserade av samverkansvägen, och de utgjordes till största del av personer äldre än 35 år. Ramböll uppfattar att behovsinventeringen hade behövt kompletteras med ytterligare kunskapsinhämtning, så som en mer omfattande omvärldsanalys (t.ex. vad är redan på gång inom staden?) och att tanka vägledarna på deras kunskaper och erfarenheter kring samverkan.

3.3 Rambölls bedömning

Ramböll kan konstatera att kundenkäterna har för låg svarsfrekvens för att kunna utgöra ett pålitligt underlag i bedömningen av måluppfyllelsen. Utifrån en sammanvägning av befintligt underlag är Rambölls övergripande bedömning att Alfas arbetssätt ligger i linje med den målsättning som är uppsatt.

Syftet med att pröva en samverkansväg var metodutvecklande. Ramböll kan konstatera att projektet har utformat och prövat en ny samverkansväg och i den meningen uppfyllt målsättningen. Ramböll kan samtidigt konstatera att samverkansvägen inte ledde till de förväntade resultaten – endast en kund valde att, i samråd med vägledaren, ta samverkansvägen – men kom inte hela vägen. Ramböll kan konstatera att det fortfarande finns organisatoriska hinder för målgruppen som behöver adresseras.

4. DELTAGARMÅL

Detta kapitel innehåller en redogörelse för i vilken utsträckning Alfa har nått de deltagarmål som projektet satt upp för sin verksamhet, samt en analys av vad som kan förklara resultaten.

Innan resultaten redovisas så presenteras i tabellen nedan en översiktlig bild av hur kundbesöken har utvecklats sedan halvtidsutvärderingen 2010. I detta antal inkluderas inte de som endast har besökt det öppna förmedlingsrummet.

Tabell 2 Utveckling av kundbesök

Halvtidsutvärdering 2010	Löpande avstämning hösten 2011	Slututvärdering hösten 2013
205 kunder sedan projektstart	468 kunder sedan projektstart	741 kunder sedan projektstart, varav 678 unika kunder
57 % kvinnor 43 % män	55 % kvinnor 45 % män	55 % kvinnor 45 % män
165 kunder avslutats	431 kunder avslutats	702 kunder avslutats, varav 646 unika kunder
61 % kvinnor 39 % män	55 % kvinnor 45 % män	55 % kvinnor 45 % män
Kunderna fick information om Alfa främst via (i ordningsföljd) beställarenheter inom Stockholms stad, följt av psykiatri och utförarenheter inom Stockholms stad	Viss förändring: Kunderna har främst fått information om Alfa via psykiatri (33 %), beställarenheter inom Stockholms stad (29 %) samt utförarenheter inom Stockholms stad (14 %)	Kunderna har främst fått information om Alfa via psykiatri (36 %), beställarenheter inom Stockholms stad (28 %) samt utförarenheter inom Stockholms stad (15 %)
62 % av kunderna saknade aktivitet vid första kontakten med Alfa	Viss förändring: 69 % av kunderna saknade aktivitet vid första kontakt	67 % av kunderna saknade aktivitet vid första kontakt
Drygt en fjärdedel (25 %) hade biståndsbedömd sysselsättning	Förändring: En femtedel (20 %) hade biståndsbedömd sysselsättning	En femtedel (19 %) hade biståndsbedömd sysselsättning

Alfas kunder kommer från alla stadens stadsdelar och i viss mån även Huddinge kommun.⁶ Det kan dock sägas att Alfa och ingående samverkansparter haft olika framgång att locka kunder från alla stadsdelar, om man sätter antalet kunder i relation till hur många klienter som är registrerade i de olika stadsdelarna. Generellt kan man säga att det är färre klienter som kommer till Alfa i relation till antalet klienter med biståndsbeslut bland de som kommer från Bromma, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Östermalm och Norrmalm.

4.1 Måluppfyllelse

Alfa syftar till att fler personer med psykisk funktionsnedsättning ska komma vidare till sysselsättning, studier, praktik eller arbete. Projektet har därför satt upp ett antal målsättningar som avser fånga in hur väl det arbetet faller ut. Målsättningarna har mätts genom att analysera den kundstatistik som Alfas vägledare samlat ihop under projektiden. Två av målsättningarna beskrivs nedan.

Mål 1: Andelen kvinnor och män som efter enskild vägledning med Alfas vägledare får någon form av anställning eller praktik ska uppgå till 10 %. Av dessa ska 80 % gått från biståndsbedömd sysselsättning.

Mål 2: Andelen kvinnor och män som efter enskild vägledning med Alfas vägledare börjar studera ska uppgå till 5 %.

I tabellen nedan framgår hur många av Alfas kunder som gått vidare till anställning, praktik eller studier. Observera att dessa inte avser unika besökare.

⁶ Huddinge kommuns kunder står för 3 procent av antalet unika besökare.

Tabell 3 Andel och antal som fått anställning, praktik eller studier

Status vid avslut	Kvinnor	Män	Totalt
Anställning vid avslut	5	3	8
Praktik vid avslut	15	4	19
Studier vid avslut	22	8	30
Varken anställning, studier eller praktik vid avslut	360	313	673
Ej avslutat	8	4	12
Andel med anställning eller praktik vid avslut	5,0 %	2,1 %	3,7 %
<i>Andel med anställning eller praktik vid avslut, endast IPS-kunder</i>	47 %	25 %	37 %
Andel med studier vid avslut	5,5 %	2,4 %	4,1 %

Ramböll kan konstatera att projektet inte når målsättningen om att 10 procent av kunderna efter vägledning ska gå vidare till anställning eller praktik. Totalt har 3,7 procent av kunderna gått vidare till anställning eller praktik. Det är en förbättring från hösten 2011 då Ramböll följde upp måluppfyllelsen senast. Då hade 3 procent anställning eller praktik. 2011 hade 0,7 procent fått anställning och 2,3 procent hade påbörjat praktik. Nu under hösten 2013 har 1 procent fått anställning och 2,6 procent påbörjat praktik.

Av de 27 som har fått anställning eller praktik har 30 procent gått från biståndsbedömd sysselsättning. 59 procent har inte haft någon aktivitet innan. Målet har alltså inte uppnåtts, samtidigt anser Ramböll att det inte bör ses som negativt att majoriteten av de som fått anställning eller praktik har gått direkt från ingen aktivitet och inte via biståndsbedömd sysselsättning.

Om man endast ser till de 27 kunder som fått stöd med hjälp av IPS-metoden är mer än en tredjedel (37 %) ute i arbete eller praktik. 15 procent hade fått anställning och 22 procent var ute i praktik. 60 procent av IPS-kunderna hade vid första kontakt med Alfa biståndsbedömd sysselsättning.

Vad gäller studier hamnar projektet strax under målsättningen. Ser man endast till kvinnor så når Alfa målsättningen kring andelen i studier. En övergripande iakttagelse är att män i lägre utsträckning än kvinnor går vidare till studier, praktik eller arbete. Detta gäller även om man endast ser till IPS-kunderna.

Mål 3: Andelen kvinnor och män som saknat aktivitet och efter enskild vägledning med Alfas vägledare fått biståndsbedömd sysselsättning ska uppgå till 30 %.

I tabellen nedan redovisas hur stor många, och hur stor andel, av de som saknat insats vid sin första kontakt med Alfa som har fått biståndsbedömd sysselsättning vid avslut. Observera att dessa inte avser unika besökare.

Tabell 4 Personer som saknat insats vid kontakt med Alfa och fått sysselsättning vid avslut

Status vid avslut	Kvinnor	Män	Totalt
Biståndsbedömd sysselsättning	89	73	162
Annat än biståndsbedömd sysselsättning vid avslut	180	143	323
Ej avslutat	5	4	9
Totalt antal personer som saknat insats vid kontakt med Alfa	274	220	494
Andel med biståndsbedömd sysselsättning vid avslut	33 %	34 %	33 %

Ramböll kan konstatera att målsättningen uppfylls – av de som saknade aktivitet då de kom till Alfa har 33 procent kommit att beviljas biståndsbedömd sysselsättning. Hösten 2011 låg siffran på 32 procent. I motsats till situationen vad gäller andelen som går vidare till arbete, praktik och studier råder det inga större skillnader i resultat mellan kvinnor och män.

4.1.1 Insatsernas hållbarhet

Av de personer som inte har fått stöd med hjälp av IPS har tre fått anställning.⁷ När dessa har följts upp 90 dagar efter avslut är två personer kvar i anställning och den tredje saknar aktivitet. Av de 14 som har fått praktik har två fått anställning och fem är kvar praktik 90 dagar efter avslut hos Alfa. Övriga har okänd status, insats från Försäkringskassan etc. Av de 30 personer som påbörjat studier är 12 kvar i studier. Övriga har okänd status, sysselsättning, saknar aktivitet etc. Av de 162 personer som saknat aktivitet och fått biståndsbedömd sysselsättning var 89 personer kvar i biståndsbedömd sysselsättning. Elva personer hade påbörjat praktik, två personer hade påbörjat studier och en person hade anställning. En person hade insats hos Arbetsförmedlingen och en hade annan aktivitet. För 40 personer var aktuell situation okänd och 17 saknade aktivitet.

Ramböll uppfattar att det är väldigt uppskattat bland kunderna att vägledarna "håller fast" kontakten, genom att ringa upp och fråga hur det går. Vägledarna uppger själva att stödet de ger är väldigt viktigt för att personer ska vara kvar i arbete, studier eller praktik.

Ringa runt har varit den viktigaste delen, följa med till arbetsplatserna. Stödet. Har varit där och varit på besök, inte lämnat mig som en fågelunge. - Kund

Här på Alfa känner man att de tycker det är kul att man ringer, man får en personlig kontakt. Det finns ett engagemang. Man märker att de bryr sig, de hör själva av sig och hör hur det går. Man vill fortsätta ha kontakt med vägledaren även efter man fått jobb. - Kund

⁷ De kunder som får stöd med hjälp av IPS har inte avslutats och därmed inte kunnat följas upp 90 dagar efter avslut ännu.

4.1.2 Sammanfattning av resultaten

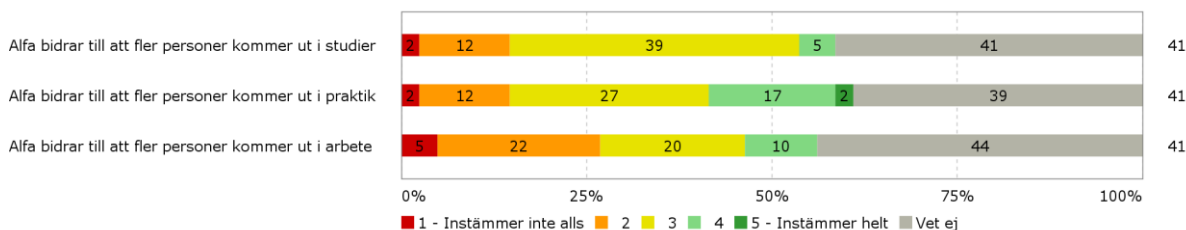
Målsättning	Måluppfyllelse
Andelen kvinnor och män som efter enskild vägledning med Alfas vägledare får någon form av anställning eller praktik ska uppgå till 10 % . Av dessa ska 80 % gått från biståndsbedömd sysselsättning.	3,7 % i anställning eller praktik. Varav 30 % från biståndsbedömd sysselsättning. Av IPS-kunderna är 37 % i anställning eller praktik. Varav 60 % från biståndsbedömd sysselsättning.
Andelen kvinnor och män som efter enskild vägledning med Alfas vägledare börjar studera ska uppgå till 5 % .	4 % har börjat studera.
Andelen kvinnor och män som saknat aktivitet och efter enskild vägledning med Alfas vägledare fått biståndsbedömd sysselsättning ska uppgå till 30 % .	33 % som saknat aktivitet har fått biståndsbedömd sysselsättning.

4.2 Förklaringar till resultaten

En fråga som är angelägen att ställa är i vilken utsträckning Alfa har bidragit till resultaten som uppvisas. Det är ju möjligt att det finns ett flertal andra faktorer som har bidragit till att personerna kommit ut i arbete, praktik, studier och sysselsättning.

Ramböll har undersökt Alfas bidrag genom att i en enkät till personal på socialpsykiatrins beställarsida ställa frågor om i vilken utsträckning de uppfattar att Alfa bidragit till målsättningarna kring arbete, praktik, studier och sysselsättning. Svarsfrekvensen är förhållandevis låg, 44 procent, och resultaten måste därför beaktas med försiktighet. Mer om enkäten går att läsa i Bilaga 1. I diagrammet nedan framgår hur respondenterna har svarat vad gäller Alfas bidrag till studier, praktik och arbete.

Diagram 1 Alfas bidrag till studier, praktik och arbete

Diagrammet ger vid handen att det är svårt för många handläggare att göra sig en uppfattning av Alfas bidrag till målsättningarna. Enkäten indikerar att Alfa har en viss effekt, och i jämförelse mellan de olika aktiviteterna framför allt vad gäller praktik.

Även om projektet inte når målsättningarna har det skett en positiv utveckling sedan Rambölls senaste löpande avstämning hösten 2011. Alfa arbetade då endast med information och vägledning. Alfa kunde visa vilka vägar som fanns och även vara behjälpliga i kontakten med t.ex. Försäkringskassan och Jobbtorg, men var begränsade i det att de bara kunde hänvisa till andra aktörer. Ramböll kunde då konstatera att Alfa med de arbetssätt som användes inte hade möjligheter att få personer att gå till anställning, praktik eller studier i önskad utsträckning. För att kunna ta det steget skulle personerna behöva ett mer direkt, kontinuerligt och långsiktigt stöd.

I slutet av 2012 stärkte projektet betoningen på målsättningarna kring arbete, studier och praktik genom att börja arbeta med IPS-metoden. De flesta, närmare bestämt 21 av 27 IPS-kunder, påbörjade stödet med hjälp av IPS-metoden under våren 2013. Det bör nämnas att projektet, efter att de utökat verksamheten med stöd till arbete och praktik genom IPS-metoden, höjde målsättningen kring arbete och praktik från fem till tio procent.

IPS står för *Individual Placement and Support*. Metoden är en vidareutveckling av metoden *Supported Employment* (SE). Se utvecklades i USA och Kanada under 1970-talet och riktades då främst till personer med utvecklingsstörning, men har sedan dess kommit att användas för en bredare målgrupp, bland annat personer med psykiska funktionsnedsättningar. SE som sådan har visat på effekt i ett antal studier både när det gäller ökad benägenhet att få och behålla arbete för personer med psykiska funktionsnedsättningar. IPS är en vidareutveckling av denna metod, vilket främst innebär att metoden har standardiserats för att möjliggöra jämförelser och generaliseringar av effekter mellan olika typer av verksamheter.⁸ En viktig del av dessa metoder är att man istället för att bygga upp resurser hos den enskilde innan denna kommer ut i arbete huvudsakligen lägger tyngdpunkten på stöd för den enskilde när denne är ute på arbetsplatsen. Enligt metoden försöker man så tidigt som möjligt få ut personen i arbete och sedan erbjuda stöd för att denne skall klara av detta. Metoderna SE och IPS har i flera studier visat sig mer framgångsrika än metoder som tar sikte på rehabilitering och arbetsträning inför en anställning.⁹

Det är tydligt att användningen av IPS-metoden har bidragit till förbättringen av Alfas resultat vad gäller arbete och praktik, vilket framgår av Tabell 3 som återfinns tidigare i rapporten. Ser man endast till de personer som fått stöd med hjälp av IPS-metoden är en tredjedel ute i praktik eller arbete. Av de 26 kunder som gått vidare till arbete och praktik får 35 procent stöd med hjälp av IPS-metoden. Två faktorer som gjort att Alfa inte kunnat komma ännu närmre målsättningarna med hjälp av IPS-metoden uppfattar Ramböll är:

- Den utsträckning IPS-metoden har använts. Under större delen av projekttiden har IPS-metoden inte funnits som verktyg för vägledarna, utan endast information och vägledning. Inom ramen för projektet har vägledarna dessutom bara kunnat ta emot ett begränsat antal kunder för IPS-stöd, och tanken var att ta in en begränsat antal personer för att testa metoden. IPS-kunderna utgör därför en liten andel av Alfas totala antal kunder.
- Att IPS-metoden, på grund av projektets tidsram, har använts under en begränsad tid för de kunder som väl har fått stödet. För nära 80 procent av IPS-kunderna påbörjades stödet under våren detta år, vilket innebär att det är sannolikt att det finns resultat som kommer att uppstå först efter Rambölls slututvärdering.

Ramböll har kunnat konstatera att målsättningen kring biståndsbedömd sysselsättning uppnås. Precis som för målsättningarna kring arbete, praktik och studier uppfattar Ramböll att det är möjligt att det finns andra faktorer än Alfas arbete som bidragit att personer som tidigare varit utan aktivitet fått biståndsbedömd sysselsättning. Under tiden Alfa har funnits har valfrihet inom insatsen biståndsbedömd sysselsättning införts, vilket även skulle kunna ha stimulerat personer att ansöka om insatsen. Utan kontrollgrupp är det svårt att avgöra vilken enskild effekt Alfas verksamhet har haft.

Av de 457 unika besökare som saknat insats har 31 procent (142 personer) fått information om Alfa från beställarsidan inom socialpsykiatrin, vilket indikerar att de redan har haft en dialog med sin handläggare om sysselsättning. Det går inte av deltagarstatistiken att utsäga i vilken utsträckning Alfa når personer som inte har någon kontakt med socialpsykiatrin, vilket skulle kunna vara en indikator på att Alfa direkt bidragit till att personer som tidigare varit utan sysselsättning har fått det. Precis som tidigare nämnts uppfattar Ramböll att Alfa har de verktyg som krävs för att ge stöd till de kunder som kommer till dem för att ta steget till biståndsbedömd sysselsättning. Utmaningen är snarare att nå ut till målgruppen.

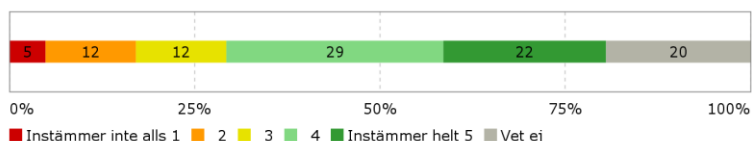
Ramböll har i enkäten till personal på socialpsykiatriens beställarsida ställt frågan om i vilken utsträckning de uppfattar att Alfa bidragit till målsättningen kring biståndsbedömd sysselsättning. Svarsfrekvensen är som tidigare nämnts låg, vilket måste beaktas. Enkäten indikerar i varje fall att Alfa har en påverkan på antalet personer som kommer ut i sysselsättning. Diagrammet nedan visar hur personalen svarat.

⁸ Effekter av psykosociala insatser för personer med schizofreni eller bipolär sjukdom; Socialstyrelsen 2006.

⁹ Sänkta trösklar, högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet; SOU2012:31.

Diagram 2 Alfas bidrag till biståndsbedömd sysselsättning

Alfa bidrar till att fler personer kommer ut i biståndsbedömd sysselsättning

41

Drygt hälften av de som besvarat enkäten uppfattar att Alfa har bidragit till att fler personer kommer ut i biståndsbedömd sysselsättning. Var femte person uppger att de inte vet.

5. STRATEGISKA PÅVERKANSMÅL

I detta kapitel redogörs för måluppfyllelsen vad gäller de strategiska påverkansmålen. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om vad som förklarar resultaten som uppvisas.

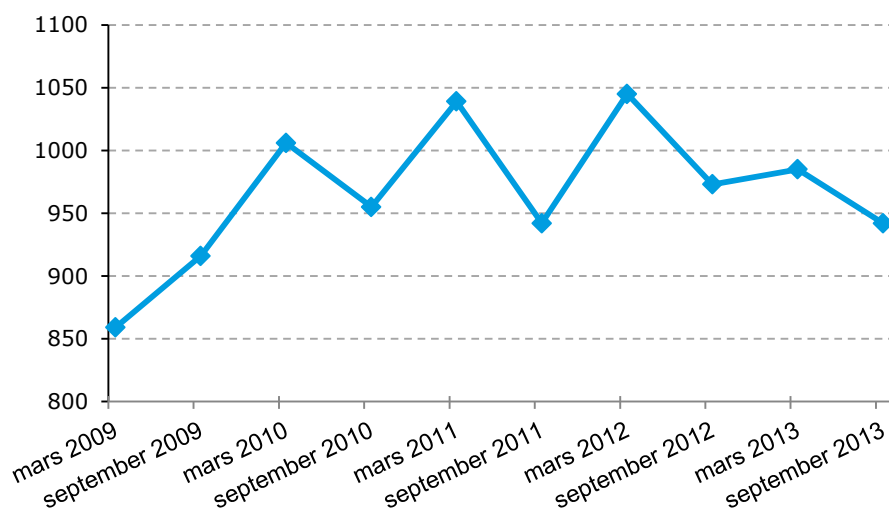
5.1 Måluppfyllelse strategiska påverkansmål

Alfa har satt upp ett fyra målsättningar som handlar om den förändring projektet vill åstadkomma på organisatorisk nivå i deltagande kommuner och stadsdelar. Datan är hämtad från Stockholms stads verksamhetssystem. Det första målet som behandlas handlar om antalet brukare med biståndsbedömd sysselsättning.

Mål 4: Antalet brukare med biståndsbedömd sysselsättning ska öka med 30 procent i samtliga deltagande kommuner/stadsdelsförvaltningar under hela projektiden

I diagrammet nedan går det att se hur antalet brukare med biståndsbedömd sysselsättning har utvecklats i Stockholms stad från mars 2009 till och med september 2013. Någon jämförbar statistik har inte inkommit från Huddinge och redovisas därför inte här.

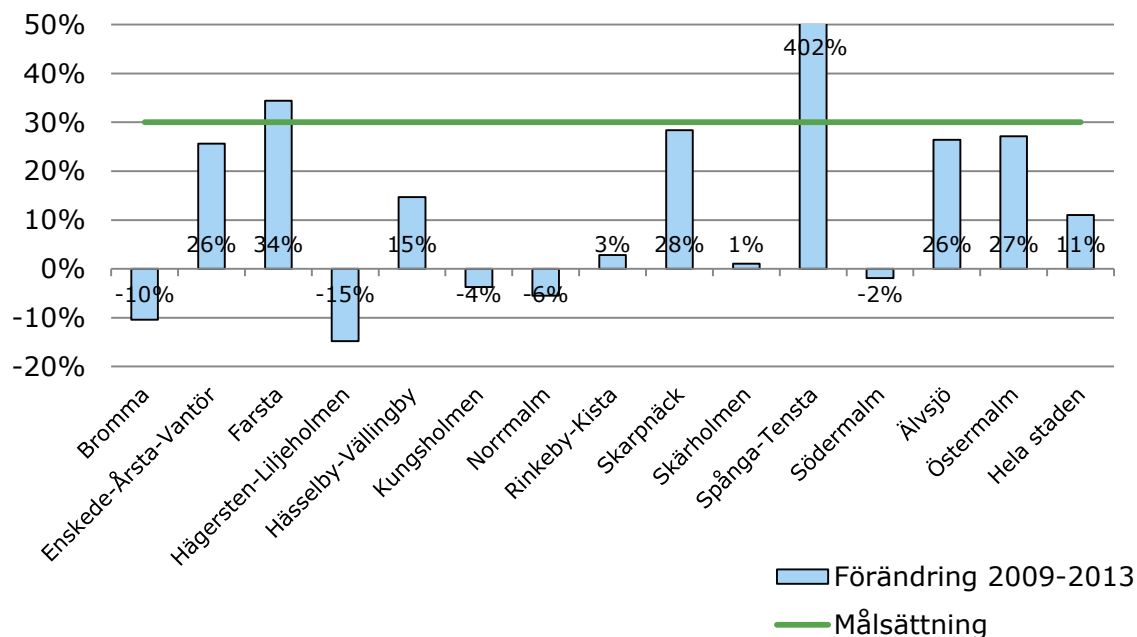
Diagram 3 Antalet klienter med biståndsbedömd sysselsättning

Diagrammet visar en tydlig säsongsvariation. Mellan mars 2009 och samma månad 2013 är ökningen 15 procent. I princip hela ökningen sker under 2009, sedan är utvecklingen mer stabil. Andelen kvinnor har varierat mellan 54-58 procent under perioden.

Diagrammet nedan visar förändringen av antalet klienter med biståndsbedömd sysselsättning totalt och per stadsdel. De perioder som har jämförts är 2009 och 2013, där det räknats ut ett snitt över mars och september.

Diagram 4 Förändring av antalet klienter med biståndsbedömd sysselsättning

Diagrammet visar att målet inte är uppnått vare sig på stadsnivå eller i de flesta stadsdelar. I Spånga-Tensta och Farsta har antalet klienter ökat med mer än 30 procent. Ytterligare ett antal stadsdelar ligger nära 30-procentsstrecket. Skillnaden mellan stadsdelar är tydlig. Totalt över hela staden har det skett en ökning med 11 procent, vilket innebär att Alfas målsättning inte uppnås.

Mål 5: Antalet köp av platser för biståndsbedömd sysselsättning mellan medverkande kommuner och stadsdelsförvaltningar ska öka med 20 procentenheter under hela projektiden

Ramböll har undersökt hur antalet köp av platser för biståndsbedömd sysselsättning från andra aktörer än den egna regin från Stockholms stads beställarverksamheter har utvecklats. Någon statistik har inte inkommit från Huddinge och därför ingår detta inte i redovisningen.

I tabellen nedan går det att se utvecklingen i respektive stadsdel. Av tabellen går det att se hur antalet köp av andra utförare utvecklats och även utvecklingen av dessa köps andel av det totala antalet köp. Med köp av andra utförare avses köp av andra stadsdelar och privata utförare i egen och annan stadsdel.

Tabell 5 Köp av sysselsättning från privata/externa utförare

	Mars 2009		Mars 2013		Förändring	
	Samtliga köp av privat/extern aktör	Andel köp av andra	Samtliga köp av privat/extern aktör	Andel köp av andra	Förändring av andel (procentenheter)	Förändring av antal köp (%)
Bromma	15	10 %	63	35 %	25	320
Enskede-Årsta-Vantör	50	34 %	107	54 %	20	114
Farsta	14	19 %	44	35 %	15	214
Hägersten-Liljeholmen	20	17 %	41	45 %	28	105
Hässelby-Vällingby	23	12 %	95	42 %	30	313
Kungsholmen	28	27 %	50	52 %	25	79
Norrmalm	10	8 %	22	22 %	14	120
Rinkeby-Kista	30	24 %	47	35 %	11	57
Skarpnäck	49	64 %	80	68 %	4	63
Skärholmen	31	100 %	28	100 %	0	-10
Spånga-Tensta	20	47 %	46	51 %	5	130
Södermalm	6	5 %	34	20 %	15	467
Älvsjö	8	36 %	13	38 %	2	63
Östermalm	7	9 %	63	46 %	36	800
Totalt Stockholm	311	22 %	758	43 %	21	144

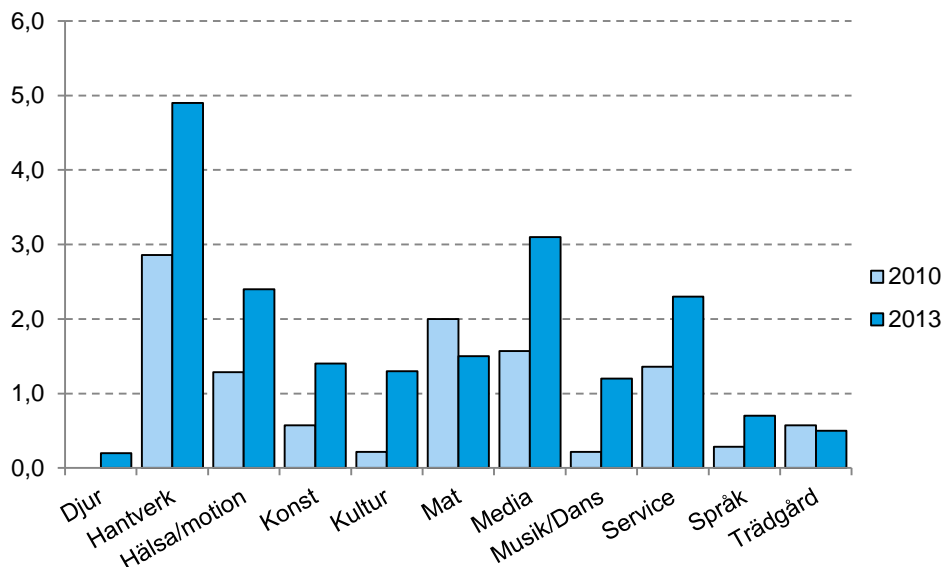
Tabellen visar att *antalet* köp av privata/externa utförare har ökat med 144 procent. Då det i många stadsdelar sker förhållandevis få köp blir resultaten per stadsdel känsliga för även små förändringar. Räknas bara antalet köp ställs det dock inte i förhållande till hur det totala antalet köp av sysselsättning utvecklats.

Ser man istället till *andelen* köp från andra aktörer än den egna regin, har andelen köp av dessa gått från 22 till 43 procent. Andelen köp av platser av annan stadsdel eller aktör har alltså ökat med 21 procentenheter, vilket ligger strax över Alfes målsättning.

Mål 6: En bredare variation av innehållet/inriktning i biståndsbedömda sysselsättningsverksamheter ska uppnås under projektiden.

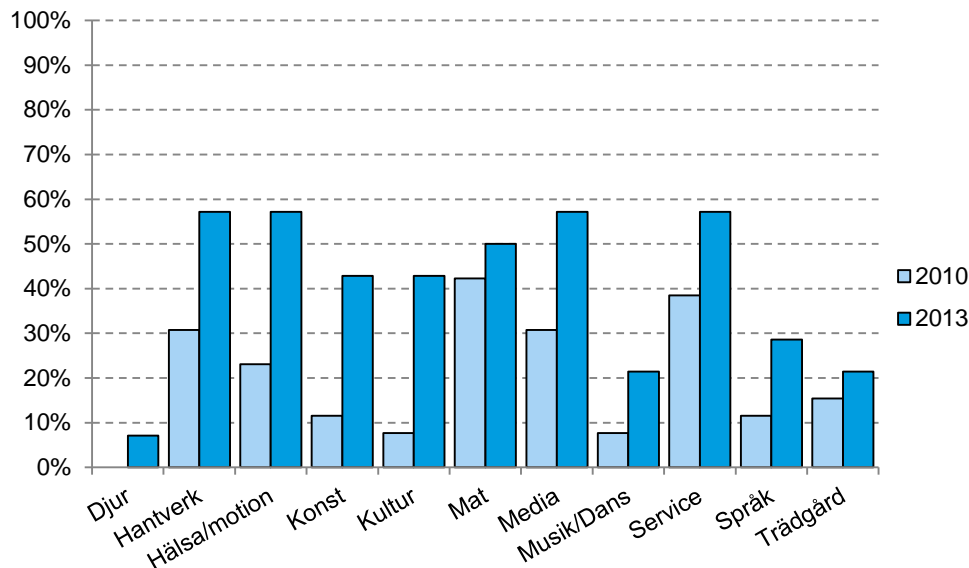
Underlaget för att undersöka denna målsättning är de enkäter som skickades ut till sysselsättningsverksamheterna 2010 och 2013. I enkäten har verksamheterna ombetts fylla i vilka inriktningar som finns i deras verksamheter.

45 sysselsättningsverksamheter svarade på enkäten 2010, varav 35 biståndsbedömda sådana. Endast 17 sysselsättningsverksamheter svarade dock på den uppföljande enkäten som skickades ut 2013, varav två icke-biståndsbedömda verksamheter. Det är dessutom i stor utsträckning olika verksamheter som besvarat enkäten 2010 som har besvarat den 2013, vilket gör att denna statistik måste ses med stor försiktighet. I diagrammet nedan har Ramböll jämfört det genomsnittliga antalet inriktningar per verksamhet och kategori. För att göra underlaget större är även icke-biståndsbedömda verksamheter medräknade.

Diagram 5 Genomsnittligt antal inriktningar per verksamhet och kategori

Inom respektive kategori, t.ex. djur, har verksamheterna haft möjlighet att fylla i mer specifika inriktningar, t.ex. fågelskådning eller hunddagis. Diagrammet ovan visar att antalet inriktningar per verksamhet och kategori har ökat främst inom hantverk.

Ramböll har även velat undersöka om bredden för verksamheterna har blivit större. Diagrammet nedan visar resultatet.

Diagram 6 Andel av sysselsättningsverksamheter med inriktning inom övergripande kategorier

Diagrammet visar att andelen sysselsättningsverksamheter som har inriktning inom någon av de övergripande kategorierna har ökat för samtliga kategorier.

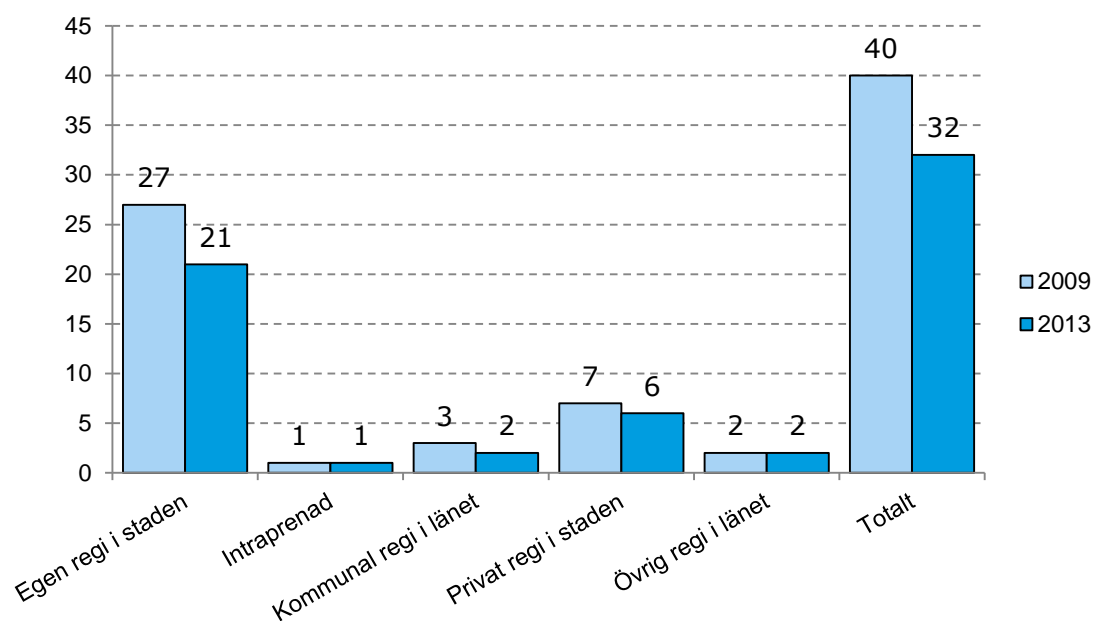
Förutom att de undersökningar som gjorts bland sysselsättningarna inte utgör något säkert underlag, säger de inte heller någonting om i vilken utsträckning det erbjuds mer arbetsinriktade sysselsättningsverksamheter idag än innan Alfa startade. Ramböll anser att det även hade varit

intressant att se till vilken variation det finns vad gäller just aktivitetsgrad. Ramböll uppfattar att det har tillkommit någon sysselsättning under projekttiden som arbetar med praktik. Den övergripande bilden, som bekräftas av vägledarna och handläggare, är dock att det finns ett behov av vidare utveckling av bredden av sysselsättningsverksamheter, då det är mycket som är liknande och inte möter de intressen och behov som t.ex. yngre har.

Mål 7: Antalet verksamheter, där handläggare inom socialpsykiatri i Stockholm och Huddinge beviljar biståndsbedömd sysselsättning, ska öka under projekttiden.

Vi har jämfört antal registrerade utförare under perioden januari – september 2009 jämfört med samma period 2013. I diagrammet nedan framgår hur antalet utförare har utvecklats totalt och per regiform.

Diagram 7 Antal registrerade sysselsättningsverksamheter inom socialpsykiatri

Diagrammet visar att antalet registrerade sysselsättningsverksamheter har minskat mellan 2009 och 2013. Målsättningen är därför inte uppfylld. Ramböll uppfattar samtidigt att Alfa i liten utsträckning har kunnat påverka denna utveckling, vilket vi går in på närmre i nästa avsnitt om förklaringar till resultaten.

5.1.1 Sammanfattning av måluppfyllelsen

Målsättning	Måluppfyllelse
Antalet brukare med biståndsbedömd sysselsättning ska öka med 30 procent i samtliga deltagande kommuner/stadsdelsförvaltningar under hela projekttiden.	11 procent
Antalet köp av platser för biståndsbedömd sysselsättning mellan medverkande kommuner och stadsdelsförvaltningar ska öka med 20 procentenheter under hela projekttiden.	21 procentenheter
En bredare variation av innehållet/inriktning i biståndsbedömda sysselsättningsverksamheter ska uppnås under projekttiden.	Svårt att säga med säkerhet. Det finns fortfarande behov av ökad variation.
Antalet verksamheter , där handläggare inom socialpsykiatri i Stockholm och Huddinge beviljar biståndsbedömd sysselsättning, ska öka under projekttiden.	Antalet verksamheter har minskat.

5.2 Förklaringar till resultaten

Ramböll bedömer att den logiska kopplingen mellan Alfas arbete och resultaten ovan är svag. Med andra ord är det med stor sannolikhet så att andra faktorer i huvudsak har påverkat utvecklingen som beskrivits ovan.

Bakgrunden till målsättningarna om friare köp av platser samt bredare utbud är att kartläggningar vid tiden för Alfas tillkomst visade att det rådde en stor likriktning mellan olika sysselsättningsverksamheter och stängda dörrar mellan olika kommuner och stadsdelar vad gäller förmedling av sysselsättning.

Tanken var att dessa mål skulle uppnås genom den överenskommelse som tecknades i samband med Alfas uppstart. Överenskommelsen gick ut på att köp och sälj av platser för sysselsättning skulle ske fritt mellan Stockholms stads stadsdelar och Huddinge kommun, utifrån brukarnas önskemål och handläggarnas bedömning. Att köp och sälj av platser skulle ske fritt skulle i sin tur leda till att antalet sysselsättningsverksamheter och mångfalden i inriktningar skulle öka.

Denna överenskommelse kom dock under projekttiden att bli inaktuell i Stockholms stad i och med att valfrihet inom sysselsättning infördes den 1 januari 2010. Ramböll har i tidigare utvärderingar av projektet kunnat konstatera att överenskommelsen har spelat ut sin roll. Utvecklingen av antalet köp av sysselsättningar mellan stadsdelar och kommuner kan med största sannolikhet främst tillskrivas införandet av valfrihet inom biståndsbedömd sysselsättning. Det är samtidigt sannolikt att Alfas verksamhet fungerat som ett viktigt "smörjmedel" för valfriheten, då de informerar kunderna om deras rättigheter och valmöjligheter.

Vidare uppfattar Ramböll att Alfa inte har haft verktyg eller mandat att påverka antalet eller inriktningar på de biståndsbedömda sysselsättningarna som erbjuds. Alfa har kunnat kartlägga utbudet av inriktningar, och även i några fall på förfrågan gett utförare råd utifrån Alfas bild av vad kunderna efterfrågar. Det har däremot inte funnits en tydlig struktur för att samla ihop och kanalisera kundernas, och i sin tur Alfas, kunskap om vad som efterfrågas. Vägledarna själva uppger att de skulle behöva kunna föra vidare feedback till verksamheterna på ett strukturerat sätt, då de t.ex. ser verksamheter som inte väljs eller när de hör från kunder att det är väldigt bra – eller dåligt.

Ramböll konstaterade i det tidigare kapitlet att det är sannolikt att Alfa i någon utsträckning påverkat antalet brukare med biståndsbedömd sysselsättning, då vägledarna dels har viss möjlighet att nå ut till personer som saknar kontakt med kommunen och dels har verktyg för att bidra till att personer som redan har kontakt med kommunen ansöker om biståndsbedömd sysselsättning. Resultatet från enkäten till personal inom socialpsykiatriens beställarsida, som går att se i Diagram 2, indikerar att Alfa har haft en viss effekt. Andra faktorer än Alfa påverkar dock förmodligen utvecklingen av antalet klienter starkare, som till exempel beställarverksamheterna i stadsdelarna. För att Alfa skulle ha gjort ett större avtryck vad gäller ökning av antalet klienter med biståndsbedömd sysselsättning hade projektet förmodligen behövt arbeta än mer fokuserat på det uppsökande arbetet.

Även om Alfa inte har kunnat påverka de strategiska målsättningarna i någon avgörande riktning, uppfattar Ramböll att Alfa fyller en viktig funktion i valfrihetssystemet. Det finns värden med Alfa som målsättningarna idag inte tar fasta på. Det går vi närmre in på under kapitel 6 som handlar om implementering och relevansen av Alfas verksamhet.

5.3 Ökad tillgänglighet och jämställdhetsintegrering

Alla projekt som finansieras med socialfondsmedel ska arbeta för jämställdhet mellan män och kvinnor samt tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Alfa har arbetat med dessa perspektiv men har inte haft några specifika mål kopplade till arbetet. Projektet som sådant syftar samtidigt på ett övergripande plan till att öka möjligheterna för personer med psykiska funktionsnedsättningar att komma ut i arbete, praktik, studier och sysselsättning, vilket inkluderar att minska organisatoriska hinder som möter målgruppen. Till detta arbete finns målsättningar kopplade.

Alfa har arbetat med dessa horisontella perspektiv på olika sätt:

- Internt. Projektet har t.ex. en hemsida som kan översättas till ett flertal språk, och det går även att få den uppläst. När projektet hyr en lokal ska den vara tillgänglig för besökare med olika funktionsnedsättningar. Projektet har köpt tjänsten Lättläst för alla då de uppdaterat Alfafoldrar och mall för informationsträffar. Vid behov tar vägledarna in tolkar.
- Analyserande och reflekterande. Projektet samlar in och redovisar könsuppdelad statistik. Dessa resultat diskuteras sedan i arbetsgruppen. I förstudien till projektet kartlades vilka problem det finns kopplat till jämställdhet och tillgänglighet.
- Strategiskt. Projektet har anordnat workshops som riktat sig till personal inom socialpsykiatri, Alfafas samarbetspartners och brukare. Arbetsmötena har letts av Stockholms stads funktionshindersombudsman och ibland har externa föreläsningshållare bjudits in. Teman har varit bemötande, jämställdhet och tillgänglighet. Workshoppen har gett personalen en chans att reflektera över hur den egna verksamheten ser ut och vad de kan göra för förbättringar för målgruppen. På de konferenser och mässor projektet haft har alltid frågan om tillgänglighet på arbetsmarknaden för målgruppen lyfts.

I förstudien till projektet framkom att man uppfattade att det främst är kvinnor som går vidare från sysselsättningsverksamheterna medan männen blir kvar, och att verksamheterna därför till stor del utformas utifrån mäns behov och önskemål. Alfa har i temadagar och workshops bjudit in brukare för att diskutera jämställdhet, och då tagit upp frågan om inriktningarna är anpassade efter män eller kvinnor och vad brukarna tycker är viktigt och efterfrågar. Den övergripande bilden är att det fortfarande finns behov av att modernisera och utveckla utbudet av sysselsättningar så att de matchar olika behov och intressen som finns hos olika grupper, och då inte bara ur ett könsperspektiv. Alfa har t.ex. fått frågor om vad de uppfattar saknas vad gäller sysselsättningar för unga vuxna.

Fler kvinnor än män besöker Alfa. Andelen män har legat förhållandevis konstant under projekttiden. Detta speglar förhållandet inom socialpsykiatri i staden som helhet, där kvinnor också utgör en större andel. Ramböll har tidigare kunnat konstatera att det finns skillnader i resultat mellan kvinnor och män vad gäller arbete, praktik och studier som uppvisas. Som precis nämnts ovan så framkom redan i förstudien till projektet att det främst är kvinnor som går vidare från sysselsättningsverksamheterna medan männen blir kvar. En närmre analys av orsakerna till skillnaderna i resultat har inte rymts inom ramen för denna utvärdering. Ramböll uppfattar att det är angeläget att inblandade aktörer tittar närmre på detta i sitt fortsatta arbete med målgruppen. Varför går en större andel kvinnor än män vidare till sysselsättning, studier och arbete? Hur kan respektive aktör bidra till att omotiverade skillnader minskar?

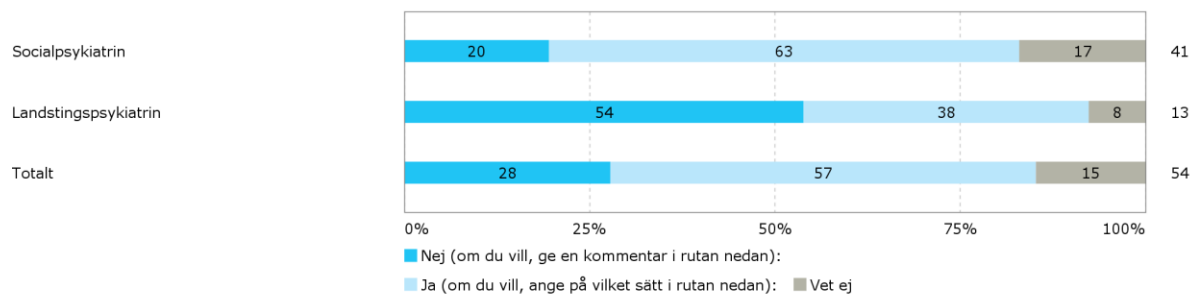
5.4 Övriga resultat

Förutom de fastlagda målsättningar Alfa har satt för sitt arbete, har det även funnits en förhoppning om att verksamhetens arbete ska påverka attityder, och i bästa fall även arbetssätt, hos socialpsykiatri och landstingspsykiatri. För att ta reda på i vilken utsträckning det har skett har Ramböll skickat ut en webbenkätundersökning till handläggare¹⁰ inom socialpsykiatri och de kontaktpersoner inom landstingspsykiatri som är knutna till Alfa.

Webbundersökningen skickades ut den 23 oktober och var öppen under två veckor. 43 procent av de som mottagit enkäten besvarade den helt. 44 procent av handläggarna besvarade enkäten och 41 procent av kontaktpersonerna. Den låga svarsfrekvensen gör att enkätresultaten måste ses på med försiktighet.

Diagrammet nedan visar att nära 60 procent av respondenterna uppger att Alfa har påverkat hur de arbetar på deras arbetsplats.

¹⁰ E-postlistan Ramböll använde visade sig även innehålla ett antal biträdande chefer och chefer. I den mån de har velat och kunnat har de ombetts besvara undersökningen. Begreppet handläggare används fortsatt, även om det i praktiken inkluderar några chefer.

Diagram 8 Har Alfa påverkat hur ni arbetar på din arbetsplats?

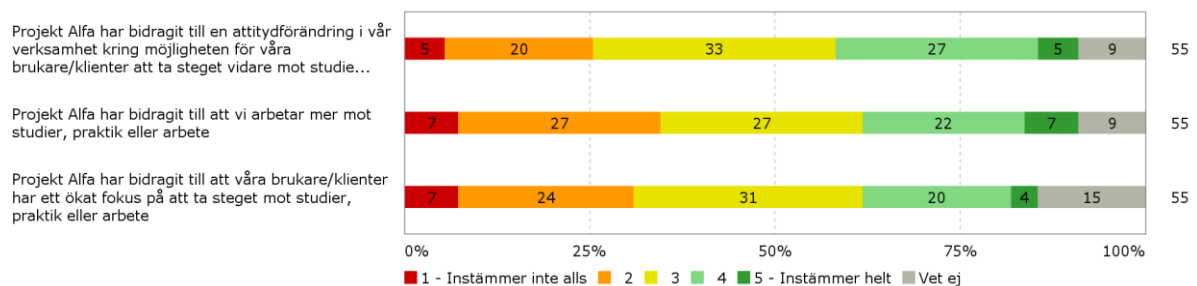
Enkäten indikerar att Alfa har gett större avtryck inom socialpsykiatri än landstingspsykiatri. Övervikten av "ja"-svar från socialpsykiatri speglar sig i de kommentarer som getts till frågan, där det framför allt är handläggare som gett beskrivningar av hur Alfa påverkat deras arbete (19 av 23 kommentarer).¹¹ Det handlar huvudsakligen om att Alfa utgör ett välkommet komplement och en avlastning till deras arbete, och i mindre utsträckning om att Alfa har påverkat attityder eller synsätt kring arbete, praktik eller studier. Citaten nedan är exempel på vad handläggare uppgett.

Ja, lite eftersom vi inte behöver vara så pålästa om alla sysselsättningar då vi hänvisar till [Alfa] de kan få all information och hjälp till kontakt för infomöte hos Alfa. - Handläggare

Innan Alfa fanns åkte vi själva runt på studiebesök till sysselsättningar med klienterna, nu hänvisar vi till Alfa. - Handläggare

Av de fyra kontaktpersoner från psykiatri som har gett kommentarer anger tre att de nu rekommenderar patienter att söka sig dit, lämnar information om Alfa och att de nu har aktuell information.

Ramböll har uttryckligen frågat såväl handläggare som kontaktpersoner i vilken utsträckning Alfa bidragit till attitydförändring i deras verksamheter, om Alfa bidragit till att de arbetar mer mot studier, praktik eller arbete samt om Alfa bidragit till att deras klienter har ett ökat fokus på att ta steget vidare mot studier, praktik eller arbete. Resultatet visas i diagrammet nedan.

Diagram 9 Alfas påverkan på attityder och arbetssätt – socialpsykiatri och psykiatri

Att Alfas påverkan på arbetet framför allt handlar om det komplement de utgör till ordinarie verksamhet, snarare än att de påverkat i vilken utsträckning verksamheterna arbetar mot studier, praktik eller arbete, styrks av resultaten. En mindre andel instämmer i påståendet om att Alfa har bidragit till attitydförändring eller förändrat arbetssätt kring arbete, studier och praktik, än i påståendet att Alfa har påverkat hur de arbetar på arbetsplatsen (jämför Diagram 9 med Diagram 10).

¹¹ Ett antal av kommentarerna handlar om vad Alfa har bidragit med ur ett klient/patientperspektiv. Dessa kommentarer har använts som underlag i de delar av rapporten som behandlar detta.

Det råder en viss skillnad i resultaten mellan socialpsykiatri och landstingspsykiatri. I Bilaga 2 finns diagram som visar svaren uppdelade per aktör. Genomgående är det så att kontaktpersonerna i betydligt högre utsträckning än handläggarna har svarat "vet ej" på de tre påståendena. 21 - 29 procent i landstinget har svarat "vet ej", i jämförelse med socialpsykiatriens andel på mellan 2 - 10 procent. Det är även genomgående så att handläggare och kontaktpersoner i lika stor utsträckning har angett att de instämmer (svarsalternativ fyra eller fem) i påståendena, om "vet ej"-svar räknas bort. De största variationerna mellan aktörerna finns i den nedre delen av skalan, där kontaktpersoner i högre utsträckning har svarat att de inte instämmer alls i påståendena.

Sammanfattningsvis indikerar Rambölls undersökning att Alfa har haft en viss inverkan på attityder i verksamheter och då framför allt socialpsykiatri. Den låga svarsfrekvensen kan delvis bero på att personer inte svarat på enkäten för att de inte känner till Alfas verksamhet eller påverkan, vilket gör att enkätresultaten som visas här kan överskatta Alfas avtryck något.

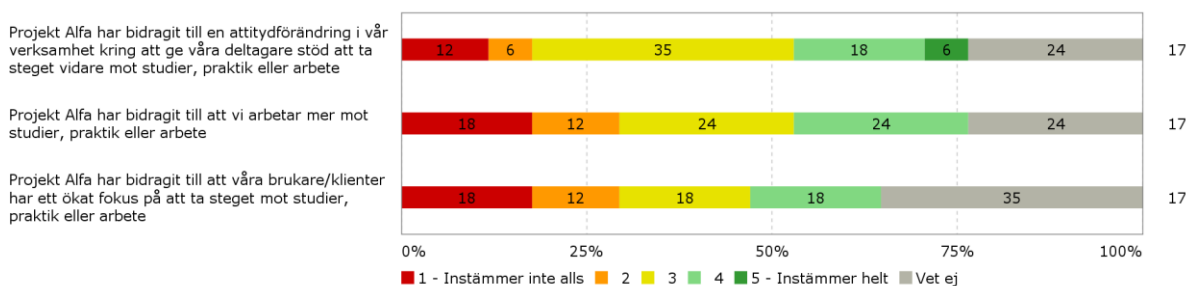
Alfa har även velat påverka syn- och arbetssätt hos sysselsättningsverksamheter. Ramböll har undersökt i vilken utsträckning projektet gjort detta genom skriftliga enkätundersökningar som projektet själva skickat ut till sysselsättningsverksamheter. De frågor som har ställts är:

- Om projektet har bidragit till en attitydförändring i verksamheterna kring att ge deltagare stöd att ta steget vidare mot studier, praktik eller arbete.
- Om projektet bidragit till att verksamheterna arbetar mer mot studier, praktik eller arbete.
- Om projektet bidragit till att deltagarna på sysselsättningsverksamheterna har ett ökat fokus på att ta steget mot studier, praktik eller arbete.

Antalet svarande är lågt; endast 17 sysselsättningar har svarat varav två icke-biståndsbedömda träfflokalsverksamheter. Det kan ställas i förhållande till att det finns 32 registrerade utförare av biståndsbedömd sysselsättning i Stockholms stad.

Svaren på de tre frågorna som nämndes ovan går att utläsa av diagrammet nedan. I dessa svar är även de icke-biståndsbedömda verksamheternas svar inräknade.

Diagram 10 Alfas påverkan på attityder och arbetssätt - sysselsättningsverksamheter

Diagrammet visar på en varierad träffbild, där det finns såväl de som uppfattar att Alfa inte har bidragit alls till de som är av motsatt uppfattning. Ungefär var fjärde respondent uppger "vet ej" på frågorna om Alfas bidrag till attitydförändring eller förändrat arbetssätt, och ännu större andel uppger samma svar på frågan om effekten på klienter.

När verksamheterna fritt får beskriva hur Alfa har påverkat deras verksamheter är det inte uttryckligen de effekter Ramböll specifikt frågat om som beskrivs. På den öppna frågan om hur Alfa har påverkat deras verksamheter handlar svaren huvudsakligen om att verksamheterna har fått deltagare från Alfa, att de varit på studiebesök med klienter och att Alfa har hjälpt personer att få en passande sysselsättning. Några nämner samtalen med Alfa, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, och att Alfa har bidragit till att skapa ökad förståelse mellan inblandade aktörer för varandras möjligheter och svårigheter.

Sammanfattningsvis uppfattar Ramböll att Alfa har haft en påverkan på attityder och arbetssätt hos ett antal sysselsättningsverksamheter, men avtrycket på en övergripande nivå är svårt att

säga någonting om med säkerhet mot bakgrund av den begränsade data som finns. Ramböll uppfattar att det är positivt att Alfa ändå haft en viss påverkan trots att det inte har varit projektets huvudsakliga fokus. Vidare uppfattar Ramböll att det finns ett fortsatt behov av att stärka sysselsättningsnätverkens arbete med att stödja personer att ta steget vidare till studier, praktik eller arbete.

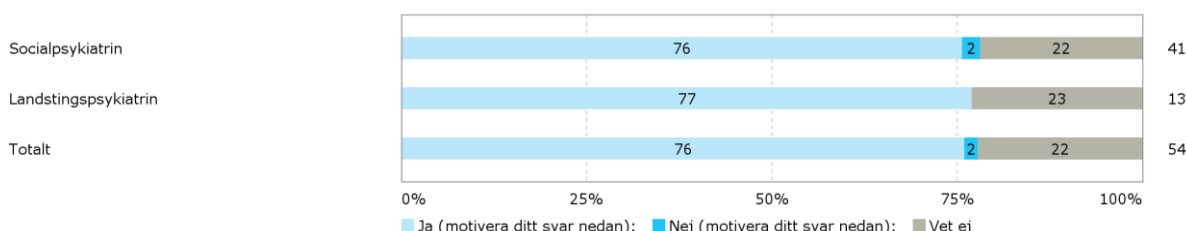
6. IMPLEMENTERING OCH RELEVANS

I detta kapitel behandlas frågan om det finns ett fortsatt behov av Alfas verksamhet, och hur implementeringen av projektet har fortskridit.

6.1 Sammanfattande bedömning av projektets relevans

Ramböll har i enkäten till personal inom socialpsykiatriens beställarsida samt kontaktpersoner i landstingspsykiatrien ställt frågan om de uppfattar att det finns ett behov av en verksamhet som Alfa i Stockholms stad. Svaret framgår av diagrammet nedan.

Diagram 11 Finns det ett behov av en verksamhet som Alfa i Stockholms stad?

Ytterst få uppfattar att det inte finns behov av en verksamhet som Alfa. Drygt en femtedel uppger att de inte vet. Av handläggarnas kommentarer framgår det att det finns behov av såväl Alfas information och vägledning, som arbetet med IPS. Några handläggare nämner även kunskapen om andra myndigheter som relevant sett till behoven.

Samlad kunskap - spindel i nätet i samarbete med andra myndigheter. - Handläggare

Jag tycker att det är bra med en sammanhållen kompetens kring utbud, inriktningar och vilket stöd som går att få. Att kunna skicka personer till vägledning är väldigt bra för oss handläggare då vi aldrig kan ha koll på vilka verksamheter som finns, vilket stöd vid studier som finns eller aktuellt regelverk hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. - Handläggare

Framförallt sedan de började arbeta mer IPS inriktat. Finns ett stort behov av det då det gäller den yngre målgruppen. Även andra kan givetvis ha nytta av det. - Handläggare

Ramböll kan konstatera att vägledarnas arbete fyller ett antal uppskattade funktioner för såväl målgruppen som för handläggare:

- *Experter och vägledare för målgruppen* – vägledare som har tid och möjlighet att erbjuda kunder och personal expertkunskap och vägledning utifrån en helhetsblick. Alfa är även en kanal för att informera om Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. De ger opartisk vägledning utifrån kundens behov och intressen och har inga incitament att styra klienten utifrån andra utgångspunkter.
- *Stöd från första och sista steget* – vägledarna har möjlighet att nå ut till personer som saknar kontakt med kommunen. Alfa upplevs av klienter som en neutral plats dit man kan komma för att förutsättningslöst få information och vägledning, utan att behöva bli utredd. Genom IPS-metoden kan vägledarna även ge stöd till de personer som har tagit steget ut i arbetslivet.
- *Komplement och avlastare till ordinarie verksamhet* – Alfas expertkunskap och tid att informera utgör ett värdefullt komplement, och ibland avlastning, för handläggare. I och med valfrihetssystemets införande uppfattar Ramböll att relevansen av Alfas verksamhet har stärkts. Handläggarna har svårare att ha uppdaterad kunskap om olika utförare av sysselsättning och i och med att klienter nu ställs inför en valsituation är det värdefullt

att det finns fler kanaler för klienter att få information och vägledning från. Att det finns en aktör som varken är knuten till beställar- eller utförarsidan uppskattas av såväl klienter som handläggare.

Behoven av att finna en meningsfull aktivitet är fortsatt stora i målgruppen. Personer med psykiska funktionsnedsättningar har, som tidigare konstaterats, den lägsta sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning. Alfes verksamhet ligger i linje med Stockholms stads arbete att öka möjligheterna för målgruppen att komma ut i arbete, praktik, studier eller relevant sysselsättning. Ramböll samlade bedömning är att det finns ett behov av en verksamhet som Alfa i Stockholms stad. Ramböll uppfattar samtidigt inte att de mål som Alfa satt upp för sin verksamhet inte fullt speglar de värden som Alfa bidrar med.

6.2 Implementeringsprocessen

Kommunfullmäktige har i Stockholms stads budget för 2014 fastslagit att socialnämndens arbete tillsammans med arbetsmarknadsnämnden för ökad sysselsättning, studier, praktik och arbete för personer med psykisk funktionsnedsättning ska fortsätta. Arbetet ska ske inom ramen för Alfa.

Implementeringsarbetet började med att styrgruppen gav arbetsgruppen i arbete att ta fram förslag på hur Alfa kan fortsätta verksamheten efter projektslut. Alfes arbetsgrupp tog fram ett förslag som innehöll två alternativ till vem som skulle vara ägare av Alfa efter projektiden. Intresset för att fortsätta förvalta Alfa har varit störst från staden, varför de två alternativen var Socialförvaltningen eller Arbetsmarknadsförvaltningen. Slutligen föll valet på Socialförvaltningen som ägare, där kompetensen om målgruppen är större och då Alfa framför allt har lyckats vad gäller att få personer att ta steget till sysselsättning. Arbetsgruppen slog samtidigt fast att Landstinget fortsatt skulle vara en viktig samarbetspart, och att personer med ersättning från Försäkringskassan även fortsättningsvis ska ingå i målgruppen då de utgör fler än hälften av Alfes målgrupp. Förutom Landstinget föreslogs att befintliga samarbetsparter fortsatt, på olika sätt, ska knytas till verksamheten. Förutom befintliga samarbetsparter i staden föreslås att även försörjningsstöd bör delta, då försörjningsstöd är den näst vanligaste försörjningsformen för Alfes deltagare.

Alfa har även gjort en ansökan till ESF om att från och med den 1 januari 2014 driva ett implementeringsprojekt. Medlen ska användas för att implementera resultat man har kommit fram till under projektets genomförandefas. I implementeringsprojektet ska inga deltagare medverka, då fokus är att förbättra och sprida den struktur som projektet hittills har arbetat fram mellan samverkansparterna.

7. MEDSKICK INFÖR FORTSATT ARBETET

Mot bakgrund av att Alfa kommer att implementeras, ger Ramböll i detta sista kapitel ett medskick inför det fortsatta arbetet. Ramböll ser implementeringen som ett tillfälle att ånyo, utifrån de erfarenheter som gjorts under projektiden, titta på Alfes målsättningar och organisation.

Ramböll har förstått att det övergripande uppdraget fortsatt kommer att vara att öka sysselsättningsgraden (vilket inkluderar sysselsättning, studier, praktik och arbete) bland personer med psykisk funktionsnedsättning. Ramböll anser att det vore värdefullt att bryta ner uppdraget till mer specifika mål som tydliggör uppdragets avgränsning och fokus. Som Ramböll nämnt tidigare uppfattar vi att de mål som finns idag inte fullt speglar det värde Alfa skapar. När Alfa implementeras anser Ramböll att Alfa bör se över sina målsättningar.

I denna rapport har det blivit tydligt att Alfa arbetar på ett flertal sätt, och med mer fokus på vissa arbetssätt än andra, för att öka sysselsättningsgraden. Det har även framkommit att det finns potential att utveckla arbetet på vissa fronter, samtidigt som det visat sig att Alfa inte har haft verktyg att verka för ökad sysselsättning på andra. Ramböll uppfattar att det är viktigt att sätta tydliga mål för arbetet först och därefter avgöra på vilka aktiviteter eller vilket arbete som Alfa ska genomföra. Att arbeta fram en verksamhetslogik, som tydliggör vilka resultat och effekter Alfa ska uppnå, underlättar analysen av vilket arbete Alfa bör göra och vad som ska prioriteras framför annat. Det blir tydligare vilka beslut som bör tas i frågor om verksamhetens arbetsin-

riktning, som t.ex. om Alfa ska ha en tydligare roll i utvecklingen av utbudet sysselsättningar eller om det finns anledning att utveckla sin uppsökande verksamhet.

Vad gäller utvecklingen av bredden av inriktningar på sysselsättningsverksamheter har Ramböll kunnat konstatera att Alfa idag inte har mandat eller verktyg för att bidra till detta. I sådana fall skulle det behövas ett tydligt uppdrag, resurser och en struktur för att fånga upp behov och önskemål, samt möjlighet att kanalisera det till befintliga och potentiella utförare.

När nya, eller utvecklade, mål är satta uppfattar Ramböll att det är angeläget att även se över den data Alfa samlar in idag. Det är viktigt att verksamheten kan följa upp sin egen prestation för att mot bakgrund av det kunna utveckla och förbättra verksamheten ytterligare och på så sätt nå ännu bättre resultat för målgruppen. Samtidigt anser Ramböll att det finns anledning att se över innehållet och formen för detta, då det finns ett behov av att förenkla uppföljningen från såväl kundernas som vägledarnas perspektiv. Bland annat de formulär som vägledarna använder idag för att dokumentera kundernas utveckling.

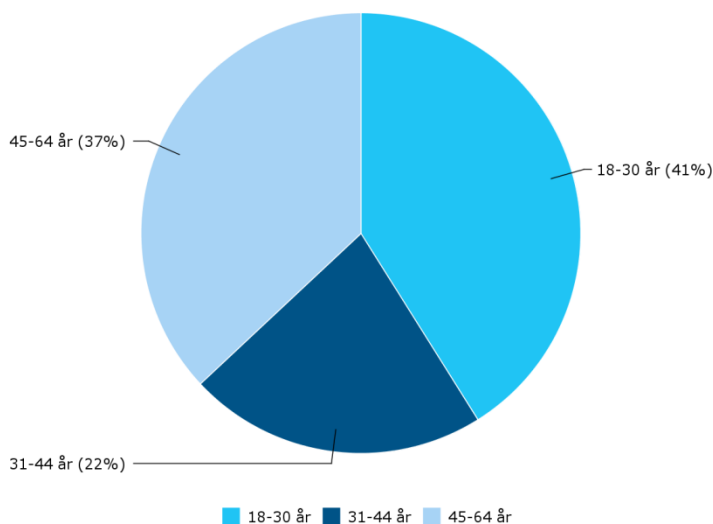
Avslutningsvis ser Ramböll stora möjligheter för projektet att använda de lärdomar och erfarenheter som dragits av projekttiden i implementeringen av Alfa. Ramböll uppfattar att det redan nu finns goda tankar om hur det skulle gå att justera och utveckla organiseringen av arbetet för att nå ännu bättre resultat tillsammans med kunderna.

BILAGA 1 METODBILAGA

Kundenkät

Kundenkäter har funnits tillgängliga via webbformulär och i pappersform på Alfas kontor. Kundundersökningen startade under sommaren/hösten 2011 och avslutades den 14 oktober 2013. Den omfattar därmed inte kunder som besökte Alfa under 2009 och 2010. Då enkäten inte distribuerats via brevutskick eller till e-postadresser har det inte varit möjligt att skicka påminnelser och på så sätt öka svarsfrekvensen. Då enkäter inte började skickas ut förrän en bit in i projekt-tiden har samtliga kunder inte heller haft möjlighet att fylla i den.

Majoriteten av respondenterna har besvarat enkäten i pappersform. Totalt har enkäten besvarats, helt eller delvis, av 77 personer. 59 procent män och 41 procent kvinnor har besvarat enkäten, vilket inte helt speglar förhållandet bland Alfas besökare totalt (55 procent kvinnor och 45 procent män). Åldersfördelningen går att utläsa av cirkeldiagrammet nedan.

Enkät till handläggare och kontaktpersoner

En webbenkät skickades ut till handläggare inom socialpsykiatrin samt kontaktpersoner inom landstingspsykiatrin. E-postlistorna till handläggare visade sig även innehålla några biträdande chefer och chefer. I den mån de har velat och kunnat har de ombetts besvara undersökningen, då Ramböll har bedömt att det är möjligt att även de kan besvara de frågor som riktar sig till handläggarna.

Webbundersökningen skickades ut den 23 oktober och var öppen under två veckor. Enkäten skickades totalt ut till 142 personer. Efter att felaktiga e-postadresser och personer som uppgetts sluta har plockats bort återstod 126 personer. 43 procent (54 personer) besvarade enkäten helt, och ytterligare 3 personer gav några svar.

Enkäten skickades ut till totalt 98 personer inom socialpsykiatrin, varav 4 adresser visade sig vara felaktiga, eller gå till en person som inte längre arbetade kvar. 44 procent (41 personer) av de som mottagit enkäten besvarade den helt, ytterligare 2 personer gav några svar.

Enkäten skickades ut till totalt 44 personer inom landstingspsykiatrin. 12 av dessa e-postadresser visade sig vara felaktiga, eller gå till en person som inte längre arbetade kvar. 41 procent av de som mottagit enkäten besvarade den helt, och ytterligare en person gav några svar.

BILAGA 2

ENKÄTRESULTAT HANDLÄGGARE OCH KONTAKTPERSONER

I denna bilaga redovisas några av de enkätresultat som nämnts i rapporten men som inte redovisats.

Diagram 12 Projekt Alfa har bidragit till en attitydförändring i vår verksamhet kring möjligheten för våra brukare/klienter att ta steget vidare mot studier, praktik eller arbete

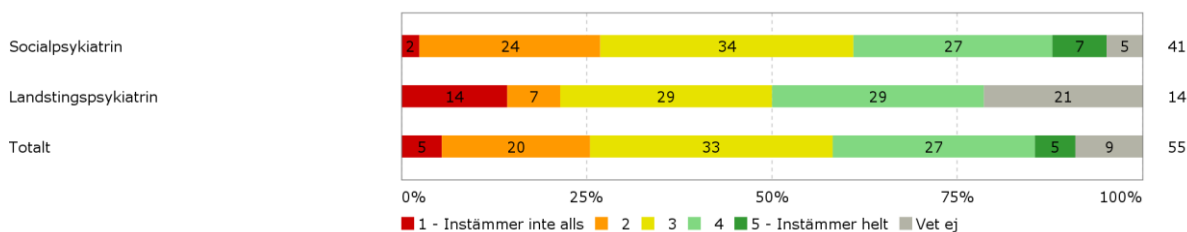

Diagram 13 Projekt Alfa har bidragit till att vi arbetar mer mot studier, praktik eller arbete

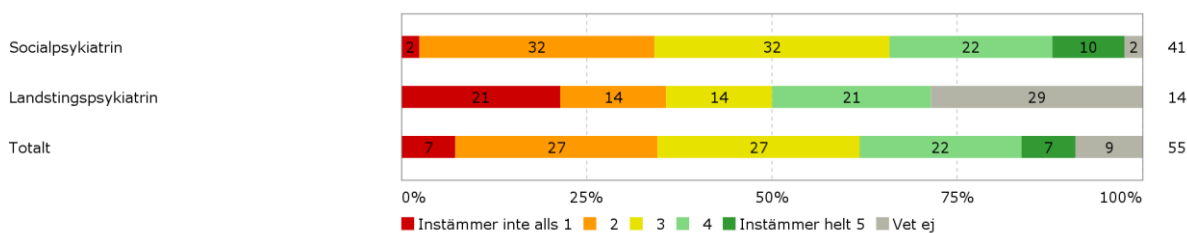
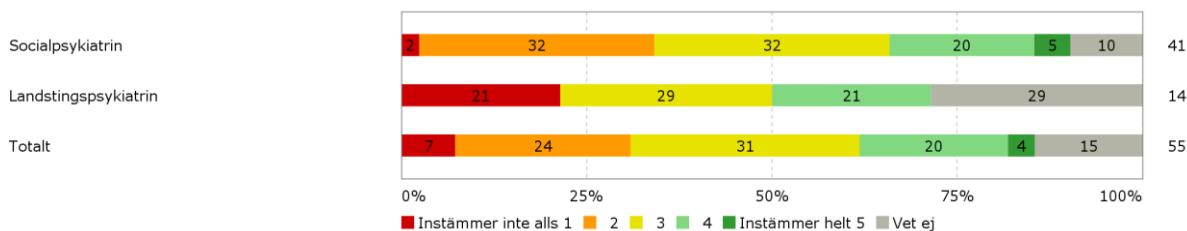

Diagram 14 Projekt Alfa har bidragit till att våra brukare/klienter har ett ökat fokus på att ta steget mot studier, praktik eller arbete

BILAGA 3

STATISTIK KRING ARBETE, PRAKTIK OCH STUDIER

I denna bilaga redogörs för resultat vid avslut för de som vid första kontakt med Alfa hade bi-ståndsbedömd sysselsättning.

Status vid avslut	IPS	Övriga	Totalt
Anställning vid avslut	2	0	2
Praktik vid avslut	4	2	6
Studier vid avslut	0	5	5
Varken anställning, studier eller praktik vid avslut	15	123	138
Ej avslutat	0	2	2
Andel med anställning eller praktik vid avslut	28,6%	1,5%	5,3%
Andel med studier vid avslut	0,0%	3,8%	3,3%